

Sygn. akt I ACa 635/15

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 30 lipca 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie – Wydział I Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Andrzej Struzik
Sędziowie:	SSA Hanna Nowicka de Poraj SSA Józef Wąsik (spr.)
Protokolant:	sekr.sądowy Marta Matys

po rozpoznaniu w dniu 30 lipca 2015 r. w Krakowie na rozprawie

sprawy z powództwa Syndyka masy upadłości J. B. (1) prowadzącego działalności gospodarczą pod firmą Zakład (...) w P. (w upadłości likwidacyjnej)

przeciwko (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością Spółce Komandytowej w K. i (...) Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w P.

o uznanie umów za bezskuteczne wobec masy upadłości i wydanie masie upadłości udziałów w nieruchomości albo zasądzenie ich równowartości

na skutek apelacji strony pozwanej (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością Spółki Komandytowej w K.

od wyroku Sądu Okręgowego w Kielcach

z dnia 24 lutego 2015 r. sygn. akt VII GC 214/14

1. oddala apelację;

2. zasądza od strony pozwanej (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością Spółki Komandytowej w K. na rzecz powoda kwotę 5.400 zł (pięć tysięcy czterysta złotych) tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.

SSA Hanna Nowicka de Poraj SSA Andrzej Struzik SSA Józef Wąsik

Sygn. akt I A Ca 635/15

UZASADNIENIE

Syndyk masy upadłości J. B. (1) prowadzącego działalność gospodarczą pod firmą Zakład (...) w P. w upadłości likwidacyjnej w pozwie skierowanym przeciwko **(...) Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością Spółce komandytowej** w K. wniósł o:

- uznanie za bezskuteczną względem masy upadłości umowy w przedmiocie zmiany umowy spółki komandytowej, przeniesienia ogółu praw i obowiązków wspólnika spółki komandytowej i przeniesienia prawa własności nieruchomości zawartej w formie aktu notarialnego Rep.(...)w dniu 18 września 2012r. przed notariuszem V. T. w zakresie przeniesienia przez A. G. (1) i M. H. (1) na rzecz pozwanego po 18/72 udziału w prawie własności nieruchomości położonej w K. przy ul. (...) w K.;

- nakazanie pozwanemu wydania do masy upadłości 36/72 udziałów w opisanej powyżej nieruchomości ewentualnie o zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kwoty 2 300 000 zł z ustawowymi odsetkami od wytoczenia powództwa.

W uzasadnieniu powyższego żądania powód podał, że 22 sierpnia 2012r. J. B. (1) złożył do Sądu Rejonowego w K. wniosek o ogłoszenie upadłości, co nastąpiło postanowieniem z 1 lutego 2013r. W dniu 29 sierpnia 2012r. J. B. (1) wraz z małżonką K. B. (1) podarowali córkom A. G. (1) i M. H. (1) po 18/72 udziału w nieruchomości przy ul. (...) w K. wyceniając wartość każdego udziału na 1 150 000 zł. Obecnie właścicielem tych udziałów jest pozwana spółka, do której wkłady między innymi w postaci powyższych udziałów w nieruchomości wniosły córki J. B. (1). W spółce tej są one komandytariuszami i prokurentami a nadto są współniczkami i jedynymi członkami zarządu komplementariusza - (...) Sp. z o.o. w K.. Zdaniem powoda darowizna własności udziałów na rzecz córek dokonana przez małżonków B. jest bezskuteczna z mocy prawa względem masy upadłości jako czynność nieodpłatna dokonana przed upływem roku przed dniem złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości (art. 127 ust. 1 p.u.n.).Natomiast czynność w postaci wniesienia przez obdarowane córki tych udziałów w nieruchomości do pozwanej spółki komandytowej winna być uznana za bezskuteczna przy odpowiednim zastosowaniu na podstawie art. 131 p.u.n. przepisów kodeksu cywilnego o skardze pauliańskiej. W szczególności ma zastosowanie art. 531 §2 k.c. umożliwiający syndykowi wystąpienie o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną wobec osoby (czwartej) na rzecz której osoba trzecia rozporządziła uzyskaną korzyścią.

Pozwana spółka wniosła o oddalenie powództwa zarzucając w pierwszej kolejności, że nie zostały spełnione przesłanki z art. 531 §2 k.c. albowiem wniesienie do spółki niepieniężnych wkładów nie jest czynnością nieodpłatną a nadto powód nie wykazał po stronie pozwanej wiedzy o okolicznościach uzasadniających uznanie czynności prawnej za bezskuteczną. Sam fakt pokrewieństwa między darczyńcami a obdarowanymi nie przesądza sam w sobie o bliskich stosunkach i nie uzasadnia przyjęcia domniemania o wiedzy obdarowanych na temat działania przez dłużnika ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. Ponadto fakt oparcia powództwa na art. 531 §1 k.c. wyklucza możliwość powoływania się przez powoda na art. 127 p.u.n. albowiem art. 531 §2 k.c. nie dotyczy czynności upadłego lecz czynności dokonanych przez osobę trzecią. Skoro w prawie upadłościowym nie ma odpowiednika art. 531 §2 k.c. to należy uznać, że celem ustawodawcy była jedynie możliwość uznania za bezskuteczna w stosunku do masy upadłości czynności prawnej upadłego a nie osób trzecich.

Wyrokiem z dnia 25 lutego 2014r. Sąd Okręgowy w Kielcach uwzględnił powództwo w zakresie uznania opisanej w pozwie czynności za bezskuteczną w stosunku do (...) Sp. z o.o. w K. a postanowieniem z dnia 18 marca 2014r. sprostował to orzeczenie poprzez zastąpienie nazwy (...) Sp. z o.o. w K. nazwą (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością Sp. k. w K.". W dniu 10 września 2014r. Sąd Apelacyjny w Krakowie uchylił postanowienie o sprostowaniu wyroku oraz wyrok i przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania.

W toku sprawy postanowieniem z dnia 19 grudnia 2014r. w uwzględnieniu wniosku powoda Sąd wezwał do udziału w sprawie w charakterze pozwanego aktualnego właściciela udziałów w nieruchomości – (...) spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością w P. (k. 260). Pozwany ten wniósł o oddalenie powództwa zarzucając, że udziały w nieruchomości nabył w toku egzekucji a zatem w stanie wolnym od obciążeń.

Wyrokiem z dnia 24 lutego 2015r Sąd Okręgowy w Kielcach:

1/ uznał za bezskuteczną wobec masy upadłości J. B. (1) prowadzącego działalność gospodarczą pod firmą Zakład (...) w P. w upadłości likwidacyjnej czynność prawną w postaci umowy o zmianie umowy spółki komandytowej, przeniesieniu ogółu praw i obowiązków współnika spółki komandytowej i przeniesieniu prawa własności nieruchomości zawartej w formie aktu notarialnego Nr Rep. (...)w dniu 18 września 2012r. w Kancelarii Notarialnej w K. przed notariuszem V. T. w zakresie przeniesienia przez A. G. (1) i M. H. (1) na rzecz (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością Spółki Komandytowej w K. dwóch udziałów wynoszących po 18/72 części każdy w zabudowanej nieruchomości położonej w K. przy ulicy (...), gmina i powiat M. K., województwo (...), oznaczonej jako działka nr (...) o pow. 812 m⁽⁽²⁾⁾dla której Sąd Rejonowy w K. prowadzi księgę wieczystą (...);

2/ oddalił powództwo o nakazanie (...) Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością Spółce Komandytowej w K. wydania na rzecz masy upadłości J. B. (1) prowadzącego działalność gospodarczą pod firmą Zakład (...) w P. w upadłości likwidacyjnej dwóch udziałów wynoszących po 18/72 każdy w nieruchomości opisanej w punkcie I wyroku;

3/ zasądził od (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością Spółki Komandytowej w K. na rzecz syndyka masy upadłości J. B. (1) prowadzącego działalność gospodarczą pod firmą Zakład (...) w P. w upadłości likwidacyjnej kwotę 423 748,69 zł z ustawowymi odsetkami od 23 lipca 2013r. do dnia zapłaty i oddała powództwo o zasądzenie równowartości udziałów w pozostałej części;

4/ oddalił powództwo o uznanie za bezskuteczną wobec syndyka masy upadłości J. B. (1) prowadzącego działalność gospodarczą pod firmą Zakład (...) w P. w upadłości likwidacyjnej umowy sprzedaży dwóch udziałów w wysokości po 18/72 części każdy w nieruchomości opisanej w punkcie I wyroku na rzecz (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w P. zawartej w dniu 25 lipca 2014r. w Kancelarii Notarialnej w K. przed notariuszem V. T. za numerem Rep.(...)i o zwrot na rzecz masy udziałów w tej nieruchomości, ewentualnie o zasądzenie ich równowartości;

5/ nie obciążył powoda kosztami procesu;

6/ nakazał pobrać od (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością Spółki Komandytowej w K. na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Kielcach kwotę 18 000 zł tytułem nieuiszczonej opłaty od pozwu.

Jako podstawę faktyczną wyroku Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu 22 listopada 2012r. J. B. (1) prowadzący działalność gospodarczą pod nazwą Zakład (...) w P. złożył do Sądu Rejonowego w K.wniosek o ogłoszenie upadłości. Postanowieniem z dnia 1 lutego 2013r. wydanym w sprawie o sygnaturze akt V GU 63/12 Sąd ogłosił upadłość likwidacyjną oraz wyznaczył syndyka w osobie P. S.. Syndyk w toku postępowania upadłościowego zorientował się, że przed złożeniem wniosku o ogłoszenie upadłości, dłużnik wraz z małżonką K. B. (1) podarowali córkom udziały w zabudowanej nieruchomości położonej w K..

Doszło do tego w następujących okolicznościach. J. B. (1) zaciągnął w Banku (...) w Ł. kredyt obrotowy wysokości 2 000 000 zł, ale nie był w stanie spłacić go w terminie, chociaż Bank udzielił mu odroczenia. Uzgodnił zatem z córkami A. G. (1) i M. H. (1), że wraz z żoną dokona na ich rzecz darowizny a one założą spółkę i za jej pośrednictwem spłacą kredyt.

Małżonkowie B. na zasadach współwłasności majątkowej małżeńskiej byli właścicielami udziału nr (...)wynoszącego 36/72 w prawie własności zabudowanej nieruchomości położonej w K. przy ul. (...), dla której Sąd Rejonowy w K. prowadzi księgę wieczystą nr (...). Z wpisów w tej księdze wynikało, że od 2012r. w stosunku do tego udziału toczą się postępowania egzekucyjne z wniosku L. D., W. K. i R. S. a nadto ujawniona jest hipoteka umowna zwykła w kwocie do 1 800 000 zł, hipoteka umowna kaucyjna do kwoty 171 000 zł, hipoteka umowna łączna do kwoty 3 060 000 zł na rzecz banku (...) w Ł..

W dniu 29 sierpnia 2012r. K. i J. B. (2) zawarli z córkami A. G. (1) i M. H. (1) darowiznę, na mocy której podarowali każdej z nich po 18/72 udziału w tejże nieruchomości i wskazali, że wartość każdego z podarowanych udziałów wynosi po 1 150 000 zł i odpowiada wartości rynkowej.

Obie obdarowane były wspólnikami i członkami zarządu (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w K..

Spółka ta wraz z (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w K. były wspólnikami w (...) Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością Spółce Komandytowej w K.. W dniu 18 września 2012r. (...) Sp. z o.o. w K. przeniosła na A. G. (1) ogół praw i obowiązków komandytariusza we wskazanej powyżej spółce komandytowej, natomiast M. H. (1) przystąpiła do niej w charakterze wspólnika. Tą samą umową podwyższono w spółce wkłady do łącznej kwoty 2 306 000 zł, przy (...) Sp. z o.o. w K. wniosła wkład gotówkowy w kwocie 5000 zł., A. G. (1) – 1 000 zł w gotówce oraz podarowany przez rodziców udział w przedmiotowej nieruchomości o wartości 1 150 000 zł, a M. H. (1) podarowany przez rodziców udział w przedmiotowej nieruchomości o wartości 1 150 000 zł.

W dniu 28 września 2012r. (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością Spółka Komandytowa w K. reprezentowana przez A. G. (1) i M. H. (1), J. B. (1) oraz Bank(...)w Ł. zawarli umowę na mocy której spółka komandytowa przejęła dług J. B. (1) z tytułu umowy kredytowej nr (...) w wysokości 1 800 000 zł zobowiązując się do jego spłaty w 176 ratach począwszy od 31 stycznia 2013r., natomiast zaległe odsetki w kwocie 30 018,31 zł miały być płatne do 31 grudnia 2012r. Ustalono również, że kredyt jest oprocentowany w wysokości 7,5 % rocznie. Z powyższego długu spółka spłaciła 32 210,95 zł.

Dnia 25 października 2013r. Bank wystawił bankowy tytuł egzekucyjny nr (...) przeciwko spółce komandytowej z tytułu powyższego zadłużenia na kwotę 1 795 459,92 zł i po nadaniu mu klauzuli wykonalności złożył wniosek o wszczęcie egzekucji poprzez sprzedaż przedsiębiorstwa dłużnika.

W toku postępowania egzekucyjnego wszczętego na mocy postanowienia Sądu Rejonowego w K. z dnia 8 kwietnia 2014r. przedsiębiorstwo dłużnej spółki nabyła spółka (...) Sp. z o.o. w P. reprezentowana przez S. G. (męża A. G. (1)) i M. H. (2) za kwotę 2 000 000 zł, z czego 1 916 700,57 zł została przekazana na rachunek Banku (...) w Ł..

W ocenie Sądu I Instancji powództwo jest częściowo uzasadnione w stosunku do pozwanej (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością Spółki Komandytowej w K.. Powództwo przeciwko temu pozwanemu oparte było na przepisach art. 127 ust. 1 p.u.n. i art. 131 p.u.n. w zw. z art. 527-534 k.c.. W ocenie powoda czynność prawna darowizny udziałów w nieruchomości dokonana przez dłużnika J. B. (1) i jego żonę a córkami A. G. (1) i M. H. (1) przed upływem roku od złożenia wniosku o jego upadłości, była czynnością nieodpłatną, zatem na mocy art. 127 ust. 1 – z mocy prawa- bezskuteczną. Z zeznań obdarowanych córek wynikało jednak, że darowizna była związana z przejęciem zobowiązań dłużnika (na co wskazał Sąd Apelacyjny –k. 212), co nakazywało dokonać innej oceny tego zdarzenia prawnego. Z zeznań wszystkich świadków oraz zaświadczenia Banku i wpisów hipotek w księdze wieczystej dotyczącej nieruchomości przy ulicy (...) w K. wynikało, że J. B. (1) miał wymagalne zadłużenie z tytułu kredytu bieżącego na kwotę około 1 800 000 zł, a ponieważ nie był w stanie zaspokoić go z posiadanych środków, postanowiono, że dług ten zostanie spłacony za pośrednictwem spółki handlowej, którą nabędą lub założą jego córki. Wszystkie zeznania świadków wskazują zatem na związek darowizny ze zobowiązaniem się córek wobec ojca do spłaty jego długu i okoliczności tej nie można podważyć z tego tylko powodu, że świadkowie ci stanowią krąg osób najbliższych dla siebie albowiem zamiar ten potwierdza następstwo zdarzeń i ich czasowy związek wyrażający się w tym, że darowizny dokonano 29 sierpnia 2012r., obdarowane stały się wspólnikami pozwanej spółki na mocy umowy z 18 września 2012r., a 28 września zawarto umowę o przejęciu długu. W tym stanie rzeczy należy stwierdzić, że darowizna nie miała charakteru umowy nieodpłatnej albowiem była obciążona poleceniem spłaty długu, które nie musi być odzwierciedlone w treści darowizny, może być uczynione także w innym momencie. Zgodnie z wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2011r. IV CSK 624/10, Lex nr 1102545 darowiznę obciążoną poleceniem można uznać za czynność odpłatną.

Taka ocena prawna nie wpływa jednak na skuteczność tej czynności względem masy upadłości albowiem zgodnie z art. 128 p.u.n. także czynności prawne odpłatne dokonane przez upadłego w terminie sześciu miesięcy przed dniem złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości z małżonkiem, krewnym lub powinowatym w linii prostej (...) są bezskuteczne w stosunku do masy upadłości. Czynność pomiędzy dłużnikiem a córkami jest więc bezskuteczna ex lege albowiem ustawodawca wychodzi z założenia, że czynność taka zdziałana z najbliższymi na pół roku przed złożeniem wniosku o

ogłoszenie upadłości z natury rzeczy skutkuje pokrzywdzeniem wierzycieli na skutek uszczuplenia majątku dłużnika. Bezskuteczność ta stanowi uzupełnienie unormowania, że czynności upadłego działane po ogłoszeniu upadłości są nieważne, rozciągając skutki upadłości na czas przed jej ogłoszeniem w celu wyeliminowania konsekwencji zmniejszenia się majątku dłużnika przed ogłoszeniem upadłości. W następstwie istnienia bezskuteczności czynności, syndyk masy upadłości na mocy art. 134 p.u.n. ma roszczenie o zwrot przedmiotów majątkowych, które ubyły lub nie weszły do majątku dłużnika lub o zwrot ich równowartości, reprezentując w tym zakresie interesy wierzycieli upadłego, którzy dzięki tej akcji, mogą zostać zaspokojeni w wyższym stopniu.

Cel ten nie zostanie jednak osiągnięty, gdy osoba, na rzecz której dłużnik rozporządził swym majątkiem, rozporządzi nim z kolei na rzecz innej osoby (czwartej). Wtedy na podstawie art. 131 p.u.n. zastosowanie ma art. 527 k.c. i nast., w szczególności art. 531 §2 k.c., zgodnie z którym w wypadku gdy osoba trzecia rozporządziła uzyskana korzyścią, wierzyciel może wystąpić bezpośrednio przeciwko osobie, na rzecz której rozporządzenie nastąpiło, jeżeli osoba ta wiedziała o okolicznościach uzasadniających uznanie czynności dłużnika za bezskuteczną albo jeżeli rozporządzenie było nieodpłatne. Nie jest uzasadniony zarzut pozwanego (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością Spółki Komandytowej w K., że skoro ustawodawca nie przewidział w ustawie prawo upadłościowe i naprawcze odpowiednika art. 531 §2 k.c., to należy uznać, że jego celem była możliwość uznania za bezskuteczne w stosunku do masy upadłości jedynie czynności upadłego a nie osób trzecich. Jak wskazał Sąd Najwyższy w wyroku z 3 października 2007r., IV CSK 184/07, OSNC 2008/12/142, sytuacja masy upadłości nie może ulec pogorszeniu tylko dlatego, że osoba trzecia wyzbyła się uzyskanej korzyści, co powoduje, że syndyk masy upadłości nie traci legitymacji do wytoczenia przeciwko niej powództwa na podstawie art. 127 p.u.n. i nast. a pomiędzy przepisami o bezskuteczności czynności upadłego oraz skardze pauliańskiej zachodzi komplementarność a nie relacja *lex specialis-lex generalis*.

Powyższe rozważania prawne pozwalają na objęcie badaniem bezskuteczności czynności prawnej działanej przez obdarowane w dniu 18 września 2012r. w zakresie, w jakim miały one za przedmiot udziały w nieruchomości, to jest przeniesienia ich własności na (...) spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością Spółkę Komandytową w K.. Pozwany podkreślał, że wniesienie wkładów do spółki nie jest czynnością nieodpłatną. Jednakże uwzględnienie powództwa na podstawie art. 531 §2 k.c. może nastąpić również na tej podstawie, że osoba czwarta wiedziała o okolicznościach uzasadniających uznanie czynności dłużnika za bezskuteczną. Wskazać trzeba, że syndyk korzysta tutaj z domniemania ustanowionego w art. 527 § 3 k.c. zgodnie z którym jeżeli skutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli uzyskała korzyść majątkowa osoba będąca w bliskim z nim stosunku, domniemywa się, że osoba ta wiedziała, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. Oznacza to, że domniemywa się, że A. G. (1) i M. H. (1) będąc obdarowywane własnością udziałów w nieruchomości wiedziały, że ojciec ich działał z pokrzywdzeniem wierzycieli a ponieważ czynności prawnej objętej aktem notarialnym z dnia 18 września 2012r. także dokonały one działające zarówno w imieniu własnym jak i drugiego (...) Sp. z o.o. w K. (k. 316 v), zatem są objęte działaniem tego domniemania, którego w procesie nie wzruszyły. Nadto trzeba wskazać, że jak wynika z zeznań wiedziały one o sytuacji finansowej ojca nie pozwalającej mu spłacać kredytu pomimo odroczenia płatności, a z wpisów w księdze wieczystej dotyczącej nieruchomości w K. wynikało także, że przeciwko ojcu toczą się trzy postępowania egzekucyjne. Powyższe oznacza możliwość uznania czynności prawnej za bezskuteczną na podstawie art. 531 §2 k.c. w zw. z art. 131 p.u.n. jednakże nie oznacza to konieczności uwzględnienia powództwa w całości albowiem jego granice wyznacza art. 134 p.u.n., który przyznaje syndykowi prawo żądania zwrotu tego, co wskutek zaskarżonej czynności z majątku ubyło, przy czym ze względu na fakt, że pozwana spółka komandytowa nie jest już właścicielem udziałów w nieruchomości, można rozważać jedynie zakres zwrotu równowartości udziałów w pieniądzech.

Dla właściwego ustalenia wysokości należnego syndykowi świadczenia w kontekście powyższego przepisu należy zdaniem Sądu Okręgowego wyjść od określenia stanu majątku dłużnika na dzień ogłoszenia upadłości, gdyby zaskarżone czynności prawne nie miały miejsca. Wówczas podarowane udziały w nieruchomości stałyby się składnikiem masy upadłości. Zgodnie z art. 91ust. 1 p.u.n. kredyt w wysokości 1 800 000 zł stałby się wymagalny 1 lutego 2013r. a do kwoty należności głównej należy doliczyć odsetki od kredytu, które jak wynika z umowy przejścia długu na 28 września 2012r. wyniosły 30 018,31 zł. Ponieważ kredyt był zabezpieczony hipoteką, na podstawie art.

92 ust. 2 p.u.n. z ceny sprzedaży udziałów bank mógłby także zaspokoić dalej biegnące odsetki. Na dzień ogłoszenia upadłości odsetki za okres od 29 września 2012r. wyniosłyby 46 233 zł (125 dni x 1 800 000 zł x 7,5% rocznie) co wraz z uprzednio naliczonymi odsetkami i kredytem daje kwotę 1 876 251,31 zł (1 800 000 zł + 30 018,31 zł + 46 233 zł). Ponieważ udziały w nieruchomości miały cenę 2 300 000 zł, to po spłaceniu należności Banku, w masie upadłości zostałyby 423 748,69 zł. To jest kwota, która na skutek czynności upadłego a następnie jego córek, nie weszła do masy upadłości na zaspokojenie wierzycieli.

W tych okolicznościach na podstawie 128 p.u.n., art. 131 p.u.n. w zw. z art. 531 §2 k.c. Sąd Okręgowy uznał za bezskuteczną czynność prawną A. G. i M. H. w przedmiocie zmiany umowy spółki komandytowej, przeniesienia ogółu praw i obowiązków wspólnika spółki komandytowej i przeniesienia prawa własności nieruchomości zawartej w formie aktu notarialnego Rep. (...)w dniu 18 września 2012r. przed notariuszem V. T. w zakresie przeniesienia przez A. G. (1) i M. H. (1) na rzecz pozwanego po 18/72 udziału w prawie własności nieruchomości położonej w K. przy ul. (...) w K. (punkt I wyroku).

Na podstawie art. 134 ust. 1 p.u.n. oddalono żądanie zwrotu udziałów w nieruchomości do masy upadłości (punkt II wyroku) i na podstawie tego samego przepisu zasądzono od (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością Spółki komandytowej w K. na rzecz syndyka masy upadłości J. B. (1) kwotę 423 748,69 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 23 lipca 2013r. albowiem żądanie syndyka określone zostało w wezwaniu doręczonym pozwanej spółce 9 lipca 2013r. a wskazany w nim termin upłynął przed datą wniesienia powództwa. Na tej samej podstawie żądanie syndyka w tym zakresie uległo oddaleniu co do pozostałej kwoty albowiem masa upadłości i tak by się o nią nie wzbogaciła, gdyż syndyk musiałaby z ceny sprzedaży udziałów spłacić należność banku (punkt III wyroku).

Zdaniem Sądu powództwo nie może zostać uwzględnione w stosunku do aktualnego właściciela udziałów w nieruchomości (...) sp. z o.o. w P.. Spółka ta nabyła udziały w postępowaniu egzekucyjnym, które ma charakter pierwotny czyli bez obciążeń, jak wskazywał pozwany. Co jednak istotniejsze, powództwo oparte na skardze pauliańskiej wymaga, aby przedmiotem zaskarżonej czynności było „rozporządzenie uzyskaną korzyścią” przez osobę trzecią na rzecz osoby czwartej, która to przesłanka nie została spełniona albowiem do nabycia doszło nie w wyniku dobrowolnego rozporządzenia spółki komandytowej lecz na skutek sprzedaży jej przedsiębiorstwa w toku egzekucji. Powyższe uzasadnia oddalenie powództwa na podstawie art. 531 §2 k.c. (punkt IV wyroku).

W ocenie Sądu zaistniały podstawy do rozstrzygnięcia o kosztach procesu na podstawie art. 102 k.p.c. powodujące nieobciążenie strony powodowej kosztami procesu należnymi pozwanym albowiem syndyk wniósł powództwo prawidłowo, pozywając spółkę, będącą wówczas właścicielem udziałów w nieruchomości i dopiero w toku postępowania okazało się, że istnieje nowy właściciel udziałów. Opierając się jedynie na dokumentach, jakie miał do dyspozycji nie mógł znać rzeczywistych stosunków prawnych istniejących między dłużnikiem a jego córkami, w szczególności okoliczności związanych z przejęciem długu a pozwana spółka nie wyjaśniła ich albowiem nie odpowiedziała na jego wezwanie z lipca 2013r. Ponieważ syndyk z mocy ustawy jest zwolniony od kosztów sądowych, a pozwana (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością Spółka Komandytowa w K. przegrała proces w 18 %, na podstawie art. 113 ust. 1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych w zw. z art. 100 k.p.c. należało spółkę te obciążyć 18 % kosztów sądowych, czyli kwotą 18 000 zł.

Apelację od tego wyroku w pkt I, III, V i VI wniosła pozwana (...) spółka z o.o. spółka komandytowa, zarzucając:

1/ naruszenie przepisów prawa procesowego - art. 233 k.p.c. w zw. z 328 § 2 k.p.c. poprzez przeprowadzenie przez Sąd I instancji postępowania dowodowego w sposób niespełniający ram określonych przez zasady prawa procesowego i reguły logicznego rozumowania, zasady doświadczenia życiowego - a to poprzez brak wykorzystania wiadomości specjalnych w celu ustalenia wartości nieruchomości będącej przedmiotem umowy darowizny;

2/ naruszenie przepisu prawa materialnego poprzez zastosowanie do oceny skuteczności umowy darowizny przepisu art. 128 ustawy z dnia 28 lutego 2003 roku Prawo upadłościowe i naprawcze (dalej „pun”), który dotyczy jak wynika z jego treści czynności prawnych odpłatnych;

3/ naruszenie przepisów prawa materialnego art. 127 ust. 1 pun w zw. art. 131 pun i z art. 527 § 1 k.c. oraz 531 § 1 i 2 poprzez:

- błędną wykładnię polegającą na nieprawidłowym przyjęciu, iż powód jest co do zasady zwolniony z wykazania pokrzywdzenia masy upadłości J. B. (1) prowadzącego działalność gospodarczą pod firmą Zakład (...) w P. w upadłości likwidacyjnej;

- błędną wykładnię polegającą na nieprawidłowym przyjęciu, iż powołanie się na art. 127 ust. 1 pun jednocześnie umożliwia w drodze analogii stosowanie art. 531 § 2 k.p.c. wobec brzmienia art. 131 pun, tj. wprowadzającego zasadę odpowiedniego stosowania przepisów k.c. jedynie do czynności upadłego;

- brak ustalenia czy upadły, A. G. (1) M. H. (1), oraz pozwana spółka działały z zamiarem pokrzywdzenia wierzycieli;

4/ naruszenie art. 233 k.p.c. i art. 6 k.p.c. poprzez przyjęcie, iż doszło do pokrzywdzenia masy upadłości, mimo iż strona powodowa nie wykazała że sprzedaż - w toku postępowania upadłościowego - udziałów w nieruchomości gruntowej położonej w K. przy ul. (...), Gminie M. K., Powiecie m. K. oznaczonej jako działka nr (...) o pow. 812 m² dla której Sąd Rejonowy w K. prowadzi księgę wieczystą o nr (...) prowadziła by do zaspokojenia innych wierzycieli, niż wierzyciela hipotecznego;

5/ naruszenie przepisu prawa procesowego tj. art. 189 k.p.c. poprzez uznanie, iż możliwym jest wytoczenie powództwa o ustalenie w sytuacji gdy powodowi przysługiwało roszczenie dalej idące, to jest roszczenie o świadczenia;

6/ naruszenie przepisu prawa procesowego tj. art. 194 k.p.c. poprzez nie oddalenie powództwa w stosunku do (...) Sp. z o.o. Sp. k. w sytuacji gdy strona powodowa uznała, iż powództwo winno być wniesione przeciwko (...) Sp. z o.o.

Wskazując na powyższe wniosła o zmianę wyroku poprzez oddalenie powództwa w całości wraz z zasądzeniem na rzecz pozwanego od powoda kosztów procesu, w tym kosztów postępowania odwoławczego oraz kosztów zastępstwa procesowego, względnie uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Powód wniósł o oddalenie apelacji i zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny po rozpoznaniu apelacji, nie znalazł podstaw prawnych do jej uwzględnienia.

Sąd I Instancji poczynił prawidłowe ustalenia faktyczne, które Sąd Apelacyjny przyjmuje za swoje, oraz trafnie zastosował przepisy prawa procesowego i materialnego.

Na wstępie wskazać należy, że sąd drugiej instancji rozpoznaje sprawę w granicach apelacji (art. 378 §1 k.p.c.) na podstawie materiału zebranego w postępowaniu w pierwszej instancji oraz w postępowaniu apelacyjnym (art.382 k.p.c.) z tym zastrzeżeniem, że przed sądem pierwszej instancji powinny być przedstawione wyczerpująco kwestie sporne, zgłoszone fakty i dowody, a prezentacja materiału dowodowego przed sądem drugiej instancji ma miejsce wyjątkowo (art. 381 k.p.c.).

Zgodnie z uchwałą składu 7 sędziów (III CZP 49/07, OSNC 2008, nr 6, poz.55), której nadano moc zasady prawnej, sąd drugiej instancji rozpoznający sprawę na skutek apelacji nie jest związany przedstawionymi w niej zarzutami dotyczącymi naruszenia prawa materialnego, wiąże go natomiast zarzuty dotyczące naruszenia prawa procesowego.

Odnosząc się do zarzutów apelacji należy wskazać, że prawidłowe zastosowanie prawa materialnego jest uzależnione od poczynienia prawidłowych ustaleń w zakresie stanu faktycznego sprawy. Temu służy postępowanie dowodowe zgodnie z którym na podstawie art.6 k.c. i 232 k.p.c. strony zobowiązane są przedstawić sądowi rozpoznającemu sprawę dowody na poparcie swych twierdzeń.

Pozwany zarzuca naruszenie art. 233 k.p.c. w zw. z 328 § 2 k.p.c. poprzez przeprowadzenie przez Sąd I instancji postępowania dowodowego w sposób niespełniający ram określonych przez zasady prawa procesowego i reguły

logicznego rozumowania, zasady doświadczenia życiowego - a to poprzez brak wykorzystania wiadomości specjalnych w celu ustalenia wartości nieruchomości będącej przedmiotem umowy darowizny. Pozwany nie powołuje się na jakiegokolwiek wnioski dowodowe, któryby Sąd pominął. Tymczasem ustalona przez Sąd wartość przedmiotowej nieruchomości na 2.300.000 zł została oparta na treści aktów notarialnych z dnia 29 sierpnia 2012r w którym darczyńcy J. i K. B. (2) wskazali, że wartość każdego z podarowanych udziałów wynosi po 1 150 000 zł i odpowiada wartości rynkowej. Obdarowane córki A. G. (1) i M. H. (4) z tym się zgodziły, a pozwany nie podnosi, aby notariusz lub Urząd Skarbowy zgłosił zastrzeżenia do podanej wartości. Obdarowane w kolejnym akcie notarialnym wniosły przedmiotowe udziały jako wkłady do pozwanej spółki określając ich wartość również po 1 150 000 zł.

Udziały te zostały sprzedane w toku egzekucji za 2.000.000 zł, ale dopiero w dniu 8.04.2014r. Tymczasem wartość nieruchomości należało ustalić na dzień ogłoszenia upadłości, gdyż chodzi o ustalenie, co nie weszło do masy upadłości na skutek bezskutecznych z mocy prawa rozporządzeń dłużnika. Z pewnością ogłoszenie upadłości i zaprzestanie działalności przez J. B. (1) miało wpływ na obniżenie wartości nieruchomości. Niemniej należy zauważyć, że spółka (...) reprezentowana przez małżonków obdarowanych zakupiła nieruchomość, co świadczy, że uznała tę czynność za opłacalną. Gdyby wartość darowizny nie przekraczała wartości długu wobec Banku(...), to w ogóle nie można by mówić o darowiznie z uwagi na obciążenie obowiązkiem spłaty. Wreszcie pozwany przed Sądem pierwszej instancji, ani w apelacji nie wnosili o przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego.

Drugi zarzut dotyczący naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. i art. 6 k.p.c. polega zdaniem apelującego na przyjęciu, iż doszło do pokrzywdzenia masy upadłości, mimo iż strona powodowa nie wykazała że sprzedaż - w toku postępowania upadłościowego - udziałów w nieruchomości gruntowej położonej w K. przy ul. (...), prowadziła by do zaspokojenia innych wierzycieli, niż wierzyciela hipotecznego. Zarzut ten nie jest zasadny. Kwestia pokrzywdzenia wierzycieli przy stosowaniu art. 127 i 128 prawa o postępowaniu upadłościowym i naprawczym (dalej: p.u.i.n.) nie ma znaczenia. Natomiast wyliczając sumę, która nie weszła do masy upadłości Sąd I Instancji uwzględnił wysokość wierzytelności bankowej zabezpieczonej hipoteką i zasadził jedynie brakującą różnicę.

Wobec nie wzruszenia stanu faktycznego, bezzasadne są również zarzuty naruszenia prawa materialnego, w szczególności art. 127ust. 1, a także art. 131 p.u.i.n. oraz art. 527 § 1 i 531 §1 i 2 k.c.

Sąd Okręgowy nie stosował art. 127 ust. 1 tylko art. 128 p.u.i.n. uznał bowiem, że przedmiotowa czynność obdarowania miała charakter odpłatny z uwagi na polecenie spłacenia długu wobec Banku. Biorąc jednak pod uwagę, że dług wobec Banku wynosił wówczas ok. 1 800 000 zł, czynność tę można zakwalifikować jako czynność częściowo nieodpłatną której mowa w art. 127 ust. 1 p.u.i.n., przy której wartość świadczenia upadłego przewyższa w rażącym stopniu wartość świadczenia otrzymanego. Taki sam skutek w postaci bezskuteczności czynności następuje również z mocy art. 128 p.u.i.n. w przypadku odpłatnych czynności jeśli następując w okresie 6 miesięcy przed wniesieniem wniosku o ogłoszenie upadłości. Ustalenie istnienia porozumienia między darczyńcami a obdarowanymi jest bardzo korzystne również dla pozwanego, gdyż w przeciwnym razie czynność tę można by zakwalifikować jako usunięcie z pod egzekucji w rozumieniu w rozumieniu przepisów kodeksu karnego ze skutkiem cywilno-prawnym nieważności bezwzględnej. Tymczasem ze stanu faktycznego ustalonego w sprawie wynika tylko bezskuteczność względna „umowy darowizny”.

Odmienność co do przesłanek bezskuteczności dłużnika według przepisów prawa upadłościowego i naprawczego oraz przepisów kodeksu cywilnego o skardze pauliańskiej polega na tym, że w pierwszym przypadku nie jest wymagane wykazanie, iż czynność miała na celu pokrzywdzenie wierzycieli. Czynności określone w art. 127-130 za krzywdzące uznaje sama ustawa. W odniesieniu do skargi pauliańskiej natomiast niezbędne jest m.in. wykazanie, że czynność została dokonana "z pokrzywdzeniem wierzycieli" (art. 527 k.c.). Przepisy o bezskuteczności czynności upadłego są regulacją szczególną w stosunku do przepisów o skardze pauliańskiej. Nie chodzi tu jednak w zasadzie o relację *lex specialis* - *lex generalis*, lecz o komplementarność unormowań (subsidiarność przepisów o skardze pauliańskiej). Wynika to m.in. z art. 131, który stanowi, że w kwestiach nieuregulowanych w art. 127-130 do zaskarżania czynności prawnych upadłego dokonanych z pokrzywdzeniem wierzycieli stosuje się przepisy kodeksu cywilnego o skardze pauliańskiej (zob. Andrzej Jakubecki: Komentarz do art. 127 p.u.i.n. Lex 2010).

Art. 127 ust. 1 za bezskuteczne z mocy prawa uznaje się czynności prawne upadłego, którymi rozporządził on swym majątkiem, dokonane w ciągu roku przed złożeniem wniosku o ogłoszenie upadłości. Warunkiem bezskuteczności jest nieodpłatność czynności albo rażąca niewspółmierność odpłatności w stosunku do wartości świadczenia upadłego.

Bezzasadny jest zarzut naruszenia art. 131 p.u.i.n. w zw. z art. 527 i 531 k.c. Przepis ten ustanawia zasadę subsydiarnego stosowania przepisów kodeksu cywilnego o ochronie wierzycieli w razie niewypłacalności dłużnika (tzw. skarga pauliańska - art. 527-534 k.c.). Zasada ta oznacza, że w takim zakresie, w jakim stan faktyczny unormowany jest w przepisach prawa upadłościowego i naprawczego, nie stosuje się przepisów art. 527-534 k.c. o zaskarżaniu czynności dłużnika zdziałanych z pokrzywdzeniem wierzycieli, z tym, że między przepisami o bezskuteczności czynności upadłego oraz o skardze pauliańskiej zachodzi komplementarność, a nie relacja *lex specialis - lex generalia*, por. uzasadnienie wyroku S.N. z dnia 3 października 2007 r., IV CSK 184/07, OSNC 2008, nr 12, poz. 142).

Z tego powodu Sąd był uprawniony zastosować art. 527 § 1 i n. w stosunku do czynności A. G. (1) i M. H. (4) w stosunku do pozwanej polegającej na wniesieniu udziałów. Z uwagi na stosunek bliskości zarówno w relacji do J. B. (1) jak i pozwanej Spółki dokonując kolejnego przeniesienia własności, niewątpliwie działały ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, a pozwana o tym wiedziała lub przy zachowaniu należytej staranności mogła się dowiedzieć (art. 527 § 1 k.c.). Czynność prawna jest dokonana z pokrzywdzeniem wierzycieli, jeżeli wskutek tej czynności dłużnik stał się niewypłacalny albo stał się niewypłacalny w wyższym stopniu, niż był przed dokonaniem czynności (art. 527 § 2 k.c.). Jeżeli wskutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli uzyskała korzyść majątkową osoba będąca w bliskim z nim stosunku, domniemywa się, że osoba ta wiedziała, iż dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli (art. 527 § 3 k.c.). Tak samo traktuje się przypadek, gdy korzyść majątkową uzyskał przedsiębiorca pozostający z dłużnikiem w stałych kontaktach gospodarczych (art. 527 § 4 k.c.). Przez bliskość stosunków rozumie się tego rodzaju relacje, iż uzasadniają przyjęcie założenia, że osoba trzecia jest w posiadaniu informacji co do stanu majątkowego dłużnika (orz. SN z dnia 10 kwietnia 1964 r., III CR 39/64, OSN 1965, nr 5, poz. 75). Dochodzenie roszczenia pauliańskiego po ogłoszeniu upadłości dłużnika następuje z uwzględnieniem art. 132-134 p.u.i.n.

W uzasadnieniu wyroku Sądu Najwyższego z dnia 3 października 2007 r. (IV CSK 184/07, OSNC 2008, nr 12, poz. 142) wyrażono pogląd, że do oceny skutków rozporządzenia korzyścią uzyskaną przez osobę trzecią na podstawie bezskutecznej z mocy prawa czynności prawnej z upadłym nie jest wyłączone stosowanie przepisu art. 531 § 2 k.c. Ten ostatni przepis stanowi, że w przypadku gdy osoba trzecia rozporządziła korzyścią, wierzyciel może wystąpić bezpośrednio przeciwko osobie, na rzecz której rozporządzenie nastąpiło, jeżeli osoba ta wiedziała o okolicznościach uzasadniających uznanie czynności dłużnika za bezskuteczną albo jeżeli rozporządzenie było nieodpłatne. Stosowanie tego przepisu oznacza, że nie tylko dalsze rozporządzenie przez osobę trzecią korzyścią na rzecz dalszego kontrahenta uzyskaną na podstawie bezskutecznej czynności upadłego jest bezskuteczne wobec masy, ale także że syndyk (jak również nadzorca lub zarządca) może - na podstawie art. 134 ust. 1 p.u.i.n. - żądać od tego kontrahenta wydania tego, co z majątku upadłego ubyło lub do niego nie weszło. Uzasadniając ten pogląd, Sąd Najwyższy podniósł, że sytuacja masy upadłości w przypadku bezskuteczności z mocy prawa czynności upadłego nie może ulegać pogorszeniu tylko z tej przyczyny, że osoba trzecia wyzbyła się uzyskanej korzyści. Uprawnienie syndyka masy upadłości do skorzystania na podstawie art. 531 § 2 k.c. z roszczenia przeciwko następcy szczególnemu osoby trzeciej nie oznacza - zdaniem Sądu Najwyższego - utraty przez syndyka legitymacji do wytoczenia powództwa przeciwko osobie trzeciej na podstawie art. 127 p.u.i.n. Stanowisko powyższe Sąd Apelacyjny w składzie rozpoznającym niniejszą sprawę w całości podziela. Wnosząc przedmiotowe wkłady do spółki komandytowej wspólniczki uzyskały równowartość w postaci wkładów w tej spółce i praw korporacyjnych umożliwiających uzyskiwanie dochodów.

Z kolei jak to kilkakrotnie już stwierdzał Sąd Najwyższy (np. orzeczenie z 8.11.2007r, III CZP 95/2007) nie ma wątpliwości, że osoba trzecia w rozumieniu art. 531 § 2 k.c., która odpłatnie rozporządziła korzyścią na rzecz innej osoby, powinna ponosić odpowiedzialność cywilną wobec wierzyciela na podstawie przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu (art. 405 k.c.), lub na podstawie art. 415 k.c. Jednak w niniejszej sprawie znajduje zastosowanie przepis szczególny, a to art. 134 p.u.i.n. zgodnie z którym w przypadku uznania czynności za bezskuteczną, to co wskutek tej

czynności ubyło lub do niego nie weszło podlega przekazaniu do masy upadłości, a gdy przekazanie w naturze jest niemożliwe, do masy upadłości powinna być wpłacona równowartość w pieniądzu.

Bezprzedmiotowe są zarzuty odnoszące się do naruszenia art. 189 k.p.c. oraz 194 k.p.c wobec brak wyrzeczenia w tym zakresie.

Biorąc pod uwagę podniesione argumenty Sąd Apelacyjny oddalił apelację na podstawie art. 385 k.p.c.

O kosztach postępowania apelacyjnego rozstrzygnięto w myśl zasady odpowiedzialności za wynik sprawy w oparciu o przepisy art. 98 k.p.c., 108 § 1 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c. oraz § 6 pkt 7 w związku z § 13 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz.U. Nr 163, poz.1348).

SSA Hanna Nowicka de Poraj SSA Andrzej Struzik SSA Józef Wąsik